

Kohti yhteistoiminnallista käännettä

Yhteistoiminnallisia ratkaisuja sirpaloituvien yhteiskuntien ongelmiin – käänne yhteishallintaan ympäristöpäätöksenteossa (CORE) -hankkeen vaikuttavustarina 1/4

12.2.2019

CORE-hanke tavoittelee yhteistoiminnallista käännettä ympäristösuunnittelussa ja -päätöksenteossa. Tämä tarkoittaa uudenlaisten, toimivien ja jäseneltyjen kansalais- ja sidosryhmäyhteistyön prosessien tunnistamista ja hyödyntämistä ympäristön käyttöä koskevassa suunnittelussa ja päätöksenteossa hallinnon eri tasoilla (kunnat, maakunnat, valtakunnallinen taso).

Tavoitteena on edistää yhteistoiminnallisia, sovitteluun, neuvotteluun ja dialogiin sekä yhteiseen tiedon tuotantoon perustuvia ratkaisumalleja monimutkaisten ympäristöongelmien käsittelyssä ja auttaa yhteiskunnan eri toimijoita omaksuma lupaavia yhteistoiminnallisia käytäntöjä osaksi toimintaansa. Samalla tavoitteena on luoda toimivia malleja tiedon ja päätöksenteon välisen vuoropuhelun kehittämiseksi.

Yhteistoiminnan kokeiluja konkreettisisä tapauksissa

Vaikuttavuus syntyy yhteistyössä hankkeen sidosryhmien kanssa erityisesti konkreettisten tapaustutkimusten yhteydessä. Toimintatutkimuksen keinoin etenevät tapaustutkimukset toimivat kokeilualustoina, joissa uudenlaisia yhteistoiminnallisia menetelmiä ja tietokäytäntöjä päästään testaamaan yhdessä käytännön toimijoiden kanssa.

- Yksi tapaustutkimuksista on Sodankylän kunnan ja paikallisten kaivosyhtiöiden välisen sopimus pohjaisen yhteistyön kehittäminen, jossa CORE-hanke on tiiviisti mukana. Sopimus pohjaisen yhteistyön kehittämiseen on kuulunut muun muassa COREn, kaivosyhtiöiden ja Sodankylän kunnan ja sen useiden toimijoiden yhteinen työpaja maaliskuussa 2018.
- Oikeusministeriön aloitteesta CORE:ssa on meneillään analyysi sidosryhmäyhteistyön vaikuttavuudesta rahankeräyslain valmistelussa. Prosessiin osallistuneiden sidosryhmätahojen fokusryhmähaastattelut (n=16) tehtiin syys-lokakuussa 2018.
- Karttapohjaisten kyselytyökalujen hyödyllisyyttä ja vaikuttavuutta tutkittiin yhdessä Mapita Oyn kanssa kyselyn (n=80) ja neljän kunnan edustajan fokusryhmähaastatteluiden avulla. Tulosten mukaan karttapohjaiset kyselyt ovat yksi käytetyimmistä osallistumismenetelmistä maankäytön ja enenevässä määrin myös luonnonvarojen käytön suunnittelussa. Kyselyjen visuaalisuus ja helppous on lisännyt osallistumisaktiivisuutta ja laajentanut osallistujien joukkoa; etenkin nuoret ovat hyödyntäneet tätä osallistumiskanavaa. Kyselyt ovat myös vaikuttaneet asema- ja yleiskaavojen sekä liikenne- ja viheraluesuunnittelun sisältöihin.
- CORE on käynnistänyt maankäytön konflikteja koskevan, maanomistajille suunnatun kyselyn toteutuksen. Kysely tulee tuottamaan perustietoa konflikteista ja niiden ratkaisumahdollisuuksista.
- Kansalaisenergiaa koskevan politiikkadialogiprosessin valmistelua on edistetty yhdessä keskeisten sidosryhmätahojen kanssa.
- Etelä-Pohjanmaan liiton kanssa järjestettiin kansalaisraati osana 3. vaihemaakuntakaavan kuulemisprosessia syys-lokakuussa 2018. Raati tuotti yhteisen kannanoton, joka kirjattiin kaavaselostukseen. Raatiprosessi sai myönteistä palautetta sekä osallistujilta että

maakunnan liitolta. Etelä-Pohjanmaan liitto oli kiinnostunut hyödyntämään kansalaisraatimenetelmää myös jatkossa maakuntakaavoituksen tukena. (<https://www.epliitto.fi/ajankohtaista/soiden-kayttoa-pohtineelta-kansalaisraadilta-evastyst-a-maakunnan-paattajille>) Kokeilun perusteella kansalaiset ovat valmiita käyttämään aikaa perehtyäkseen tärkeiksi katsomiinsa asioihin ja aidosti pohtimaan monimutkaisia kysymyksiä rakentavassa hengessä.

- Hanke tukee maa- ja metsätalousministeriön yhteistoimintaprosessia susikannan hoitosuunnitelman päivittämissä auttamalla konfliktien tunnistamisessa, prosessin suunnittelussa ja tapaamisten fasilitoinnissa.
- Hanke tutkii yhteisen tilannekuvan muodostamista merien ravintoverkoista visuaalisten mallien avulla.
- Keski-Suomen liiton aloitteesta liikkeelle lähtenyt kokeilu Keski-Suomen maakuntasuunnitelman toimenpideohjelman uudelta toteuttamisesta on edennyt marraskuussa 2018 Keski-Suomen Kehittämisrahaston myöntämän rahoituksen myötä Järvipäivät-nimisen hankkeen toteutusvaiheeseen. Hankkeen tarkoituksena on lisätä kansalaisten kiinnostusta ja pysyviä vaikutusmahdollisuuksia järvien tilan ja arvostuksen parantamiseksi sekä aktivoida heitä omien lähivesiensä seurantaan ja puolustamiseen. Toimenpiteinä hankkeessa ovat asiantuntija- ja mielipidekirjoitukset, keskustelutilaisuudet, kansalaisten aktivoimiseen tähtäävä Vesistölähettiläs-toiminta sekä huhtikuussa 2019 järjestettävä Järvipäivät-tapahtuma Jyväskylän Paviljongissa.

Yllä mainittujen tapaustutkimusten lisäksi hankkeessa kartoitetaan mahdollisia kaupunkisuunnitteluun sekä tuulivoimaan liittyviä kokeiluja.

Hanke tähtää vaikuttavuuteen myös koulutusten avulla.

- Keskeisessä roolissa on maankäytön ja luonnonvarojen käytön suunnittelijoille suunnattu Collaborative Public Manager -koulutus, jossa hyödynnetään ns. Oregonin mallin kokemuksia monitoimijaisen yhteistyön järjestämisessä. Koulutus käynnistyi 9.-10.10. 2018 ja jatkuu vuonna 2019. Koulutus on saanut erinomaisen vastaanoton ja mukaan mahtui vain osa kiinnostuneista.
- Koulutuksen oppeja jaetaan syksystä 2019 alkaen toimijaryhmittäin räätälöidyissä koulutustilaisuuksissa.
- Pohjoisen maankäytön konflikteista ja suunnittelun uusista mahdollisista malleista keskusteltiin CORE-hankkeen johtajan vetämässä paneelissa Lapin yliopistolla maaliskuussa 2018. Toimintamallien kehittäminen jatkui Lapin yliopiston sovitteluopinnot -opintokokonaisuuden työpajassa toukokuussa 2018.
- Elokuussa 2018 CORE oli mukana kouluttamassa kansainvälisiä opiskelijoita yhteistoiminnallisesta hallinnasta pohjoismaisen NOVA-yliopistoverkoston ja CORE- ja All-Youth-hankkeiden yhdessä järjestämällä kurssilla.

Hankkeen kansainvälisen ohjausryhmän jäsenten vierailujen yhteydessä järjestetään **yleisöluentoja**, jotka tekevät yhteistoiminnallisen ympäristösuunnittelun ja tiedon yhteistuotannon periaatteita ja onnistuneita käytäntöjä tutuksi laajemmalle akateemiselle ja muulle yleisölle. 29.5.2018 prof. Pieter Glasbergen ja prof. Michael Brown luennoivat teemasta Collaboration and conflict resolution in environmental decision-making - why is it needed and what makes it work? 4.9.2018 prof. Masahiro Matsuura, prof. Susan Owens ja prof. Esther Turnhout luennoivat tiedon yhteistuotannosta.

Hanke pyrkii tuomaan **tutkimustietoa päätöksentekijöiden käyttöön ajankohtaisissa päätöksentekoprosesseissa**. Hanke on osallistunut eduskunnan keskusteluihin hallituksen

esityksestä kaivoslain muuttamiseksi sekä tuonut yhdessä Ympäristötiedon foorumin kanssa tutkijoita ja kansanedustajia keskustelemaan kaivosteemasta yhdessä.

Uudenlaista yhteistoimintaa saatu käyntiin

Sodankylän kunta ja paikalliset kaivosyhtiöt ovat käynnistäneet CORE-hankkeen fasilitoimana sopimusperustaisen yhteistyön maaliskuussa 2018.

Kansalaisraati osana Etelä-Pohjanmaan liion turvemaihin keskittyvän vaihemaakuntakaavan osallistumisprosessia sai hyvän vastaanoton ja liitto suunnittelee menetelmän hyödyntämistä myös jatkossa. Myönteinen esimerkki voi kannustaa myös muita maakuntia omaksumaen vuorovaikutteisempia osallistumisen muotoja maakuntakaavoituksen yhteydessä.

Karttapohjaisten kyselytyökalujen osalta on käynnistetty keskustelu siitä, miten työkaluja voisi vielä kehittää interaktiivisempaan suuntaan.

Collaborative Public Manager -koulutuksen käynnistys on saanut hyvin myönteisen vastaanoton. Osallistujien palaute ensimmäisestä jaksosta lupaa hyvää koulutuskokonaisuuden vaikuttavuuden näkökulmasta.

Kohti tavoiteltua vaikuttavuutta – saavutukset tähän mennessä

Osallistumiskäytännöt ympäristösuunnittelussa ja -päätöksenteossa ovat toistaiseksi vielä kovin ohuita ja perustuvat lähinnä pistemäiseen yksisuuntaiseen kuulemiseen tai korkeintaan kaksisuuntaiseen tiedonvaihtoon. Yhteistoiminnan ja verkostomaisen hallinnan tarve on kuitenkin tunnistettu yhä vahvemmin esim. SITRAN viimeaikaisissa työpapereissa (Hellström & Ikäheimo 2017; Hyssälä & Backman 2018) ja lupaavia esimerkkejä uudenlaisista toimintatavoista löytyy, esimerkiksi Jyväskylän yhteistoiminnallinen metsäohjelmoproessi sekä laaja-alaiseen sidosryhmäyhteistyöhön perustunut sisäministeriön rahankeräyslän uudistushanke.

Yhteistoiminnallisemmän suunnittelun ja päätöksenteon edistämiseksi CORE-hankkeessa nostetaan esiin näitä hyviä käytäntöjä, käynnistetään uusia kokeiluja ja rakennetaan eri toimijoiden valmiuksia yhteistoiminnallisten prosessien suunnittelemiseksi ja hyödyntämiseksi.

Vaikuttavuuden saavuttamiseksi tehty tutkimustyö

Brunet, L., Tuomisaari, J., Lavorel, S., Crouzat, E., Bierry, A., Peltola, T. & Arpin, I. 2018. Actionable knowledge for land-use planning: Making ecosystem services operational. *Land Use Policy* 72: 27-34.

Jaakkola, M., Vuorisalo, T. Peltonen, L. 2018. Saimaannorppa ja Ihminen – sosiaalisen kestävyden haaste luonnonsuojelussa. Into kustannus, Helsinki.

Peltola, T., Ratamäki, O., Åkerman, M., Arpin, I., Balian, E., Bunnefeld, N., James Irvine, S., Nygren, N.V., Palosaari, T., Peltonen, L., Stadelmann, T., Thomson, I., Von Korff, Y., Young, J.C. & Redpath, S. 2018. Missing the Peacock—Arts, Sciences, Creativity, and Chronic Environmental Conflicts. *Polymath* 8 (1), 1-15.